

Haanja valla arengukava 2005 - 2014

Hää tullaq, hää ollaq, kipõt olõ-i kohegi

September 2004

Sisukord

.....	1
SISUKORD.....	2
SISSEJUHATUS	4
ARENKUKAVA KOOSTAMISE PROTSSESS.....	4
HAANJA VALLA ASEND JA TERRITOOORIUM.....	5
SOTSIAALNE KESKKOND	6
ASUSTUSSÜSTEEM	6
RAHVASTIK	6
RÄNNE.....	6
PENDELRÄNNE	7
HARIDUS	7
HUVIHARIDUS	8
KULTUUR	9
SPORT.....	9
KODANIKEÜHENDUSED	10
SOTSIAALHOOLEKANNE JA TERVISHOID	11
<i>Sotsiaalhoolekanne .....</i>	<i>11</i>
<i>Tervishoid .....</i>	<i>11</i>
<i>Lastekaitse ja noorsootöö .....</i>	<i>11</i>
LOODUSKESKKOND	13
MAARESSURSS	13
PUHKEMAJANDUSLIK RESSURSS	13
TEHNILINE INFRASTRUKTUUR.....	15
ENERGEETIKA.....	15
TEEDE INFRASTRUKTUUR	16
KOMMUNIKATIIVNE INFRASTRUKTUUR	16
VEE- JA KANALISATSIOONISÜSTEEM	17
ÜHISTRANSPORT.....	17
JÄÄTMEMAJANDUS.....	18
ELAMUMAJANDUS	18
ETTEVÕTLUS.....	18
HAANJA VALLA ARENGUT MÕJUTAVAD ÜLDISED SUUNDUMUSED	20
HAANJA VALLA PROFIL.....	21
VISIOON 2014.....	22
ÜLDEESMÄRK.....	22
VALDKONDADE EESMÄRGID.....	23
LOODUSKESKKOND	23
SOTSIAALVALDKOND	23
HARIDUS, KULTUUR JA SPORT	24
ETTEVÕTLUS JA INFRASTRUKTUUR.....	24
ARENKUKAVA TÄITMINE JA TÄIENDAMINE	25
HAANJA VALLA TEGEVUSKAVA 2005-2008.....	26
KASUTATUD ALLIKAD	34

LISA 1. ARENGUKAVA KOOSTAMISE SEMINARIL OSALEJATE NIMEKIRJAD	35
LISA 2. AJALOOIS-KULTUURILISE VÄÄRTUSEGA NING KAITSTAVAD LOODUSLIKUD OBJEKTID HAANJA VALLAS.....	36
<i>Sh kultuurimälestised</i>	36
<i>sh kaitstavad looduse üksikobjektid Haanja vallas</i>	37
<i>Muud vaatamisväärsused</i>	37
LISA 3. HAANJA VALLA SOTSIAALSFÄÄRI STATISTIKA.....	38
LISA 4. HAANJA VALLA EELARVE JAOTUMINE 2000 – 2004	39
LISA 5. SWOT ANALÜÜS	41
<i>SWOT maatriks</i>	42
LISA 6 SEISUKOHAD HALDUSTERRITORIAALSE REFORMI KÜSIMUSES	43
LISA 7 MÕISTED	44
LISA 8 HAANJA VALLA KÜLADE PIIRJOONED	46

Sissejuhatus

Esimene Haanja valla arengukava koostati 1995.aastal. Toonase arengukava peamine eesmärk oli tingimuste täitmine omavalitsuse staatuse saavutamiseks.

Käesolev Haanja valla arengukava on dokument, mis määratleb valla arenguvõimalused ja kokkuleppelised eesmärgid aastateks 2005-2014.

Arengukava on valminud üle poole aasta kestnud arengu kavandamise protsessi tulemusel, milles peamist ja aktiivset rolli etendasid valla elanikud.

Arengukavas määratletud strateegilised eesmärgid ning sõnastatud visioon aitavad igapäevaste otsuste tegemisel õigel sihil püsida. Eesmärkide püstitamisel ja tegevuste kavandamisel on eelkõige lähtutud valla elanike vajadustest.

Arengukava sisaldab lisaks strateegilisele osale ka nelja aasta tegevuskava, mis on aluseks valla eelarve koostamisele.

Arengukava koostamise protsess

Haanja valla arengukava 2005-2014 koostamiseks moodustati 4 töögruppi:

looduskeskkond ja maakasutus; ettevõtlus ja infrastruktuur; kultuur, haridus, noorsoo- ja seltsitegevus; sotsiaalvaldkond. Teemariühmadesse kaasati inimesi volikogust, valla-valitsusest, valla allasutustest, seltsidest. Kõigile vallaelanikele anti rahvakoosolekul ja vallalehe kaudu teada võimalusest liituda töögruppidega.

Nii valla- kui ka maakonnaleht kajastasid arengukava koostamise protsessi olulisemaid etappe. Vallarahva arvamuste teadasaamiseks ning inimeste aktiviseerimiseks viidi vallalehe vahendusel läbi rahvaküsitlus, millele laekus 89 vastusankeeti.

Rahvakoosolekud toimusid 19. veebruaril Haanjas ning 9. septembril Ruusmäel ja 10. septembril Haanjas.

Töögruppide koosolekud leidsid aset 26. veebruaril, 18. märtsil, 15. aprillil, 3. mail, 12. mail ja 17. mail 2004. a. Arengukava koostamise seminaridel ja rahvakoosolekutel osales kokku 52 inimest. Arengukava projekt oli tutvumiseks ning täiendustepanekute tegemiseks kättesaadav valla raamatukogudes ning vallamajas. Laekus 3 ettepanekut, millega on arengukavas ka arvestatud.

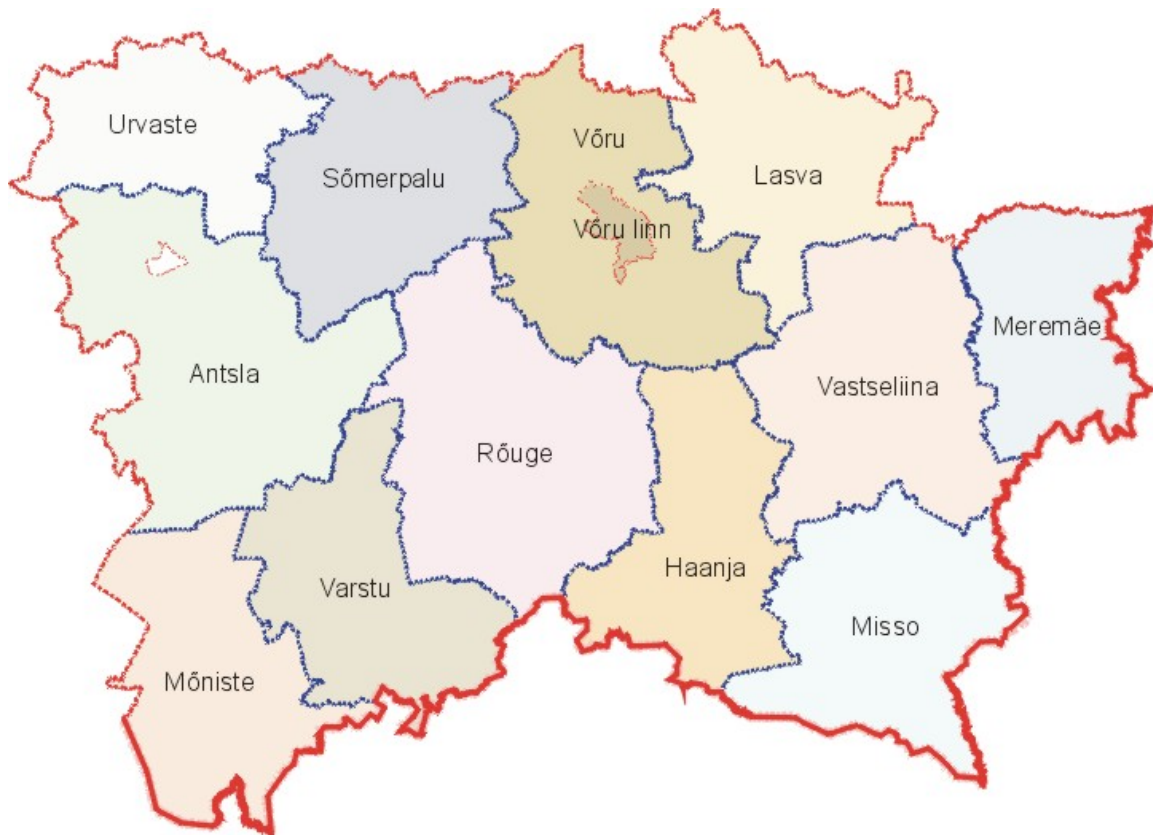
Haanja valla arengukava koostamise protsessi konsulteeris Võrumaa Arenguagentuur.

Haanja valla asend ja territoorium

Haanja vald paikneb Võru maakonna kaguosas. Vald piirneb idas Misso ja Vastseliina vallaga, põhjas Võru vallaga, Läänes Rõuge vallaga ning lõunas Läti Vabariigiga. Valla territooriumile jääb Riia-Pihkva maanteel asuv Eesti-Läti piiripunkt Murati. Haanja küla kaugus Tallinnast on 275 km, Võrust 15 km ja Riiast ca 220 km.

Üle poole valla territooriumist kuulub Eesti kõrgeimal kuhjelisel saarkõrgustikul asuva Haanja Looduspargi koosseisu. Valla territoorium hõlmab 17 047 hektarit.

Looduslik mitmekesisus ja erinevate maastikukomponentide sünergiline mõju võimaldab määratleda Haanja valda ühe Eestimaa kaunima ja huvitavama piirkonnana.

Sotsiaalne keskkond

Asustussüsteem

Haanja vallas domineerib traditsiooniline hajaasustus. Tiheasustusalad on määratud Haanja, Ruusmäe ja Luutsniku külades. Ruusmäe ja Haanja külades pakutavad teenused võimaldavad määratleda neid II astme keskustena (haridusteenus, arsti vastuvõtt, raamatukogu, kauplus, postkontor). Ruusmäe piirkond liideti praeguse Haanja valla territooriumiga alles 1960. aastal seoses Ruusmäe külanõukogu jagamisega Haanja ja Misso külanõukogude vahel. Praeguseni on täheldatav suhteliselt tugev piirkondlik identiteet ja kahe keskuse vaheline konkurents.

Valla 92 küla on valdavalt hajaküla tüüpi. Teeristidel esineb sumbkülasid.

Asustustihedus 2004.a alguse seisuga on 7,6 in/km², kuid suur osa inimestest elab nn. keskuskülades Ruusmäel (199 inimest) ja Haanjas (191 inimest).

Rahvastik

Valla rahvastik on analoogselt maakonna ja Eesti trendidega pidevalt vähenenud.

Rahvastikvanuse ja soo järgi aasta alguses, 2001-2004

Aasta	Kokku	0-15	16-pens	Pensioniealised	Mehed	Naised
2001	1 414	274	794	346	715	699
2002	1 372	254	793	325	702	670
2003	1 320	227	775	318	674	646
2004	1 290	213	767	310	655	635

Ränne

Valla rahvastiku liikumises aastatel 2001-2004 domineerib vallaelanike asumine Võru linna (60 in). Järgmisena eelistatud elupaik on Võru vald (23 in), palju on lahkutud ka naabervalda Rõugesse (16 in). Vähem on suundunud linnadest Tallinnasse (15 in) ja Tartusse (11 in).

Valda saabunuid on kõige rohkem Võru linnast (28 in), järgnevad Võru vald (11 in), Tallinn (8 in) , Tartu (7 in), Valga (6 in) ja Põlva (5 in). Lahkujaid on seni rohkem kui juurdetulijaid.

Pendelränne

Võrumaal on 2001. a teostatud pendelränne uuringu alusel vaid kaks valda, mis ei jää ühegi tömbekeskuse mõjualasse – need on Haanja ja Misso. Mõlemast käib siiski kõige enam(ca 10%) inimesi tööle Võrru. Võib arvata, et aastal 2004 on maakonnakeskusesse tööle käivate inimeste arv pigem kasvanud. Seda nii soovitud inimeste teadlik elukoha vahetus linnast maale) kui pealesunnitud pendelränne osas (töökohtade kadumine maal).

Haridus

Alusharidust saab omandada Haanja Lasteaia baasil. Üks rühm tegutseb Haanjas (20 last), teine Ruusmäel (11 last).

Alg- ja põhiharidust pakub Haanja-Ruusmäe Põhikool. Kool tegutseb kahes õppehoones, millest Haanja hoone vajab investeringuid söökla ja külmsaali ehituseks. Ruusmäel koolina tegutsev mõisahoone vajab aga ulatuslikke investeringuid. Haanjas õppis 2003/2004 õ.-a. 80 last, Ruusmäel 63 last. Haanja-Ruusmäe Põhikooli teeb eriliseks süvaõppega suusaklassi olemasolu. Heade õpitulemuste ühe indikaatorina võib esile tõsta kooli õpilaste häid tulemusi aineolümpiaadidel ja võistlustel (aastatel 2000-2003 9 korda koht esikolmikus). Samas on suureks probleemiks pedagoogide kvalifikatsioon (enim kvalifikatsioonita õpetajaid maakonnas), samuti on suur pensionäride osakaal (19%). Arvestades valla kuju ja õpilaste elukohtade hajusust ning koolitee pikkust on kindlasti vajalik säilitada Ruusmäel vähemalt I kooliaste.

Keskharidust omandatakse valdavalt naaberomavalitsustes, enamasti Võru linnas.

Kutse- ja kõrgharidus omandatakse valdavalt väljaspool maakonda.

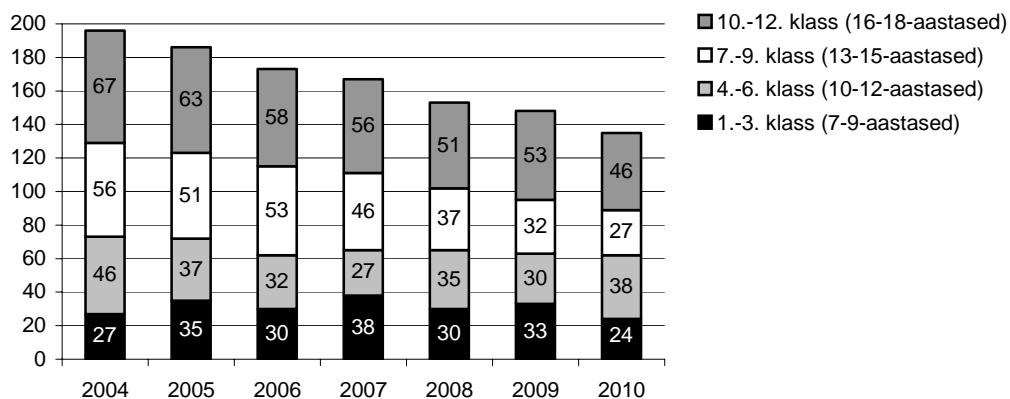
Koolis käivate laste arv väheneb pidevalt.

Õpilaste arvu prognoos aastaks 2010 vallas registreeritud sündide baasil näitab õpilaste arvu vähenemist 31%, mis on üle maakonna keskmise (27%). Suurim on põhikooliealiste laste arvu vähenemine – 36 %, samas 1.-3. kl ealiste laste arv väheneb vaid 11%.

Õpilaste arvu prognoos, 2004-2010*

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1.-3. klass (7-9-aastased)	27	35	30	38	30	33	24
4.-6. klass (10-12-aastased)	46	37	32	27	35	30	38
7.-9. klass (13-15-aastased)	56	51	53	46	37	32	27
10.-12. klass (16-18-aastased)	67	63	58	56	51	53	46
Kokku	196	186	173	167	153	148	135

* Prognoosi aluseks on vallas registreeritud sündid

Huviharidus

Haanja-Ruusmäe Põhikooli baasil töötab neljandat aastat suusaklass, mille tegevust kaasrahastab Eesti Suusaliit. Annete arendamise ja vaba aja veetmisega saab tegelda Haanja-Ruusmäe Põhikooli huvialaringides, samuti Haanja ja Ruusmäe rahvamaja ringides ning naaberomavalitsuste huvialakoolides. Vallaeelarvest toetatakse huvialakoolides õppimist.

Kultuur

Nii Haanjas kui Ruusmäel on rahvamajad, kus toimuvad üritused ja tegutsevad ka ringid (segarahvatantsu rühm, naisrahvatantsu rühm, levimuusika ansambel, näitetrupp, mudilaste- ja noortering, noorte näitering jt). Mõlemad rahvamajad vajavad renoveerimist. Vallas on kolm rahvaraamatukogu: Haanja raamatukogu, lugejate arvuga ca 300 lugejat, Ruusmäe - 268 lugejat ja Luutsniku, kus on veidi üle 100 lugeja. Haanja ja Ruusmäe raamatukogudes tegutsevad ka avalikud internetipunktid. Ka raamatukogud vajavad ruumide korrastamiseks investeeringuid.

Ruusmäel paikneb Rogosi mõisa koduloomuuseum. Rogosi kastell-tüüpi mõisakompleks vajab suuremahulisi investeeringuid, vajalik on käivitada arutelud kompleksi edasiste funktsioonide ja parima eksponeerimise võimaluste üle. Erainitsiatiivil on loodud hurda talumuuseum, kus toimuvad ka taluteatri etendused.

Valla omandis on ka Suure Munamäe vaatetorn, koos seal asuva püsiekspositsiooniga. Tornijuurde viiv jalgtee vajab renoveerimist.

Vallas paikneb kaks EELK abikirikut, üks Pütsepal ja teine Jaanimäel. Plaani asub EÕAK kirik. Suvekuudel on Plaani kirikus kunstinäitus, mille korraldab MTÜ Plaani Sõbrad. Kiriku baasil on kavas välja arendada mungaklooster.

Kalmistuid on kaks: Plaani kalmistu ja Pütsepa kalmistu.

Sport

Haanjas on olemas 1,2,3 ja 5 km suusarada ning 3,2 km valgustatud suusarada, samuti suusatajaid teenindav suusakeskus. Suusarajad vajavad ja võimaldavad edasiarendamist ning ühendamist matkaradadega. Investeeringuid vajab radade märgistus. Sportimiseks kasutatakse ka Haanja ja Ruusmäe rahvamajade saale, kus saab mängida lauamänge.

Võimlad puuduvad nii Haanjas kui Ruusmäel. Ruusmäel on ka jõusaal. Haanja-Ruusmäe Põhikooli juures on 250 m jooksuringiga spordiväljakud koos palliplatsidega, mille seisund on rahuldav. Koolivälise sporditegevuse ja traditsiooniliste spordiürituste korraldamisega tegeleb teatud määral Haanja Suusaklubi.

Haanja valla elanikel on võimalus 2 korda nädalas tasuta kasutada Rõuge spordisaali, kuid teenuse kasutamist takistab puudulik transport.

Kodanikeühendused

Augustis 2004 on Haanja vallas registreeritud 12 mittetulundusühingut.

MTÜ Haanja Suusaklubi – põhitegevuseks on suusaspordi edendamine paikkonnas.

MTÜ Haanja Talupidajate Selts – koordineerib talupidajate tegevust paikkonnas, tuues eriti esile mahepõllumajanduse edendamise.

MTÜ Haanja Tantsu Mängu Laulu Selts – peamiseks eesmärgiks on rahvatantsu viljelemine ja selle tutvustamine nii vallas kui ka väljaspool valda.

MTÜ Haanja Maanaiste Selts- tegeleb kodumajanduse arendamisega, valla kultuurielus kaasalöömisega, sotsiaalküsimustega

MTÜ Ruusmäe naisselts tegeleb naiste vaba aja sisustamisega ja arendustegevusega külas

MTÜ Ruusmäe Noorteklubi- eesmärk on noorte vabaaja sisustamine

Seltsing Rogosi – tegeleb peamiselt kultuuriürituste organiseerimisega

Seltsing Palo Tarõ – kultuuriürituste organiseerimine paikkonnas.

SA Suure Munamäe vaatetorn tegevuse eesmärgiks on Suure Munamäe vaatetorni ja kompleksi renoveerimine.

Kodanikeühendused vallas on aktiivsed ja osalevad üha rohkem valla elu-olu ja arengut kavandamises ning suunamises. Toetust ja tegutsemisruume vajavad noorteühendused.

Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid

Sotsiaalhoolekanne

Vallas on 1,5 sotsiaaltöötaja ametikohta. Volikogu juurde kuulub sotsiaalkomisjon.

Hooldusteenuse pakkumiseks kasutatakse naabrihooldust.

Hetkel hooldaja vormistatud 2 inimesele ja isiklik abistaja ühele sügava puudega

inimesele. Probleemiks on sotsiaalhoolekandetööks vajaliku transpordi puudumine

Hoolekodu teenust pakutakse naabervaldade baasil (Rõuge, Vastseliina,

Misso, Mikitamäe). Haanja vald osaleb Võrumaa Haigla erihooldusosakonna juurde toetatud elamise ruumide ehitamisel.

Vallal on 3 sotsiaalkorterit (1 Ruusmäel, 2 Haanjas). Mõlemas külas üks korter kasutusel turvakorterina.

Töötute osakaal 2003. a. seisuga oli 3,4%, mis on vähem kui maakonnas keskmiselt.

Nõustamisteenust on võimalik saada Haanjas ja Ruusmäel.

Toimetulekutoetuste saajate osakaal, ca 13% tööealisest elanikkonnast, on võrreldav maakonna keskmisega

Tervishoid

Olemas on kaks arstipunkti (Ruusmäel ja Haanjas).

Ruusmäel võtab kahel päeval nädalas vastu Misso perearst. Haanja arstipunktis vastuvõtt neljal päeval nädalas (2 päeva perearst kahasse Varstu vallaga, 2 päeva pereõde).

Kohapeal on esmaste analüüside tegemise võimalus.

Parema vallaelanike teeninduse tagaks valla perearsti olemasolu. Puuduliku

ühistranspordi tõttu on mõningate külade elanikel raskendatud arstiabi kättesaadavus.

Haanja arstipunktis olemas ka hambaarsti kabinet, hambaarsti ei ole.

Lastekaitse ja noorsootöö

Valdkond kuulub sotsiaaltöötaja töökohustuste hulka. Koostööd tehakse nii

lastevanemate, kooli, politsei, perearsti, kui ka lastekaitse töötajaga. Pidevat tööd vajavad

probleemsed pered hetkel puuduvad. Hoolduspereid on 2, kaks last on ka eestkostele võetud.

Noorsootöö vajab arendamist, kuid noorte endi initsiatiiv ja omaalgatus on seni väga vähene. Noored saavad õhtuti mängida lauamänge Haanja ja Ruusmäe rahvamajades, kus talveperioodil on tagatud järelvalve. Puudus on juhendajatest. Ruusmäel on noorte algatusel remonditud jõusaal, tegutsevad noorteklubi ja näitering. Lahendamist vajab noorteühenduste tegutsemiseks vajalik ruumiprogramm.

Koolide baasil tegutsevates huviringides osalemine on raskendatus transpordiprobleemise tõttu.

Looduskeskkond

Maaressurss

Maafond kokku on 17047 ha.

Registreeritud katastriüksused ja maafond seisuga 31.12.2003 (ha)

Maa-Üksusi	Haritav maa	Looduslik rohumaa	Metsamaa	Õuema, sh hoonete all	Muu maa	sh vee all
1 458	3 106	1 786	8 010	125	1 739	314

Silmapaistvalt suur on loodusliku rohumaa osatähtsus (11%), samuti veega kaetud alade ulatus (üle 50 järve). Metsamaa osakaal on 47%, mis on samuti üle maakonna keskmise. Seevastu haritava maa osakaal on alla maakonna keskmist (18 %), põllumaa keskmine boniteet on 31. Valla territooriumil asuvatest katastriüksustest paikneb 8220 ha Haanja Looduspargi territooriumil. Munitsipaalmad on 27,3 ha, riigimaad 1696,6 ha. 509 ha on katastrisse kandmata riigimaad.

Maavaradest on märkimisväärne vaid järvemuda, mis seni pole kasutamist leidnud. Lähitulevikus on vajadus korrastada ja renoveerida melioratsioonisüsteeme metsa- ja põllumaadel ning selgitada välja võimalike uute süsteemide rajamise vajadus.

Puhkemajanduslik ressurss

Puhkemajandusliku ressursina on oluline säilinud pärandkultuurmaastik, looduslik ja reljeefne variatiivsus, samuti talvist turismihooaega soosiv pikk lumeperiood ning järvede rohkus. Järved omavad potentsiaali ka kalaturismi arendamise seisukohalt. Võimalusi on ka jahiturismi arendamiseks.

Lisaks Haanja Looduspargile jääb valla territooriumile Väike-Palkna maastikukaitseala. Vahelduva reljeefiga metsane maastik koos kõrgematelt kohtadelt ümbruskonnale avanevate vaadetega on vastav eestlaste domineerivale kujutlusele ideaalmaastikust.

Haanja ressurss turismi ja puhkemajanduse arengu seisukohalt on ka tugev piirkondlik

identiteet ja talumajapidamistes säilinud traditsiooniline elulaad, samuti tugevad käsitöötraditsioonid. Hetkel ei ole need ressursid leidnud tõhusat rakendamist. Haanja vallas on rikkalik ja mitmekesine vaatamisväärsuste loetelu, hõlmates nii looduslikke kui ajaloolis-kultuurilise väärtusega objekte. Valdav osa objektidest vajab eksponeerimiseks investeeringuid. (Rogosi mõis, Plaani kirik, Suure Munamäe vaatetorn, Turistide kodu jt)

Mõningast ärakasutamist turismiressursina leiavad ja väärivad traditsioonilised üritused (Haanja maraton ja rattaralli, käsitsi niitmise võistlus, aastavahetus Suurel Munamäel jt.). Traditsiooniliste ürituste ja piirkondliku autentse omakultuuri kui turismiressursi realiseerimine omab suurt potentsiaali.

Eraldi äramärkimist väärib Haanja Miis kui siseturistide jaoks kinnistunud stereotüüp või mütoloogiline arhetüüp kohalikust murrakust, elulaadist ja mõtteviisist.

Puhkemajandusliku ressursina väärib samuti märkimist ja edasiarendamist suhteliselt tihe, kuid omaette olemist ja rahu võimaldav piisavalt hajutatud majutusettevõtete võrgu olemasolu. Võru linna ja Rõuge järel on Haanja kolmandal kohal majutuskohtade arvu poolest (164). Pakutakse ka toitlustusteenust, aktiivse puhkuse võimalusi ning muid kaasnevaid turismiteenuseid. Viimastel aastatel on lisandunud ca kaks turismiettevõtet aastas. Tugevaks müügiargumentiks ja positiivse imago kujundajaks on valminud puhke- ja suusakeskus koos osaliselt valgustatud suusaradadega.

Vähearenenud on tähistatud matkaradade ja puhkekohtade võrgustik ning ebapiisav on grupimajutust võimaldavate majutusettevõtete arv. Täiustamist vajab aktiivse puhkuse võimaluste, harrastustegevusi ning elamusi pakkuvate toodete palett. Looduslike atraktsioonide eksponeerimise puhul tuleb reguleerida külastajate liikumist, et ennetada all võimalikke arvukate külastajatega kaasnevaid probleeme.

Majutuskohtade ja teiste turismiteenuste pakkumise mahu ja variatiivsuse kasv on eelduseks Haanja edule võrrelduna nt. Otepää piirkonnaga. Tulenevalt keskmiselt 4 nädalat pikemast püsiva lumikatte perioodist on Haanjal oluline eelis Otepää-Kääriku piirkonna ees taliturismi arendamisel. Täiendavat ja kohapeal seni piiratud

turismiinfrastruktuuri ja turismiteenuste valikut on seni võimalik kompenseerida Võru linna baasil. Konkurentsi eeliseid nõrgendavaks teguriks võib lugeda turismiettevõtete vähese koostöö, turisminduslase oskusteabe, ettevõtluskogemuse ning ühisturunduse puudulikkuse.

Turismiinfrastruktuuri arendamine ja kohaturundus maakondlikul tasandil ning koostöös naaberomavalitsuste, eriti Rõuge valla, Võru valla ning Võru linnaga on eduteguriks Haanja piirkonna turismihooaja pikenemisele ning Haanjamaa kui turismi sihtkoha efektiivsele turundusele ja teadvustumisele.

Tehniline infrastruktuur

Energeetika

Elektrivarustuses esineb piirkonniti probleeme. Alternatiivenergia kasutuselevõtu võimalused on vanade vesiveskite kohtadel. Käesoleval ajal on energiatootmiseks vähest kasutust leidmas veeressurss. Veeressurss oli oluliselt suuremal määral kasutuses 20. sajandi alguses ja praegune kasutus omab kasvupotentsiaali. Vallas kavandatakse ka maakütte kasutuselevõttu alternatiivse energiaallikana.

Välivalgustusliine on Haanja külas (ca 700 m) ja Ruusmäe külas (950 m). Haanja külas on vajadus veel ca 400 m ulatuses tänavavalgustusliinide rajamiseks.

Valla territooriumi läbib Riia-Pihkva maanteega külgneval alal Valdai-Riia kõrgrõhuline loodusliku gaasi torustik rõhuga kuni 55 bar.

Praeguseni antud ressurss kasutust pole leidnud, kuna liitumist võimaldavad investeeringud gaasijaotus- ja reguleermõõdujaama ehituseks on 2,5-3,5 milj. kr ning jaotustorustiku keskrõhuga kuni 3 bar ehitusmaksumus on ca 1 milj. kr. km.

Haanja Vallavalitsus toetab avaliku ja erasektori projekte, mis on suunatud energiat säästvate tehnoloogiate ja taastootvate energiaallikate kasutusele võtmiseks.

Teede infrastruktuur

Valda katab Kagu-Eestile omaselt tihe teedevõrk, mis on valdavalt kruusakattega.

Riigimaanteed on heas seisukorras. Vallateede seisukord on rahuldav.

Maakonnakeskusest kulgeb põhja-lõuna suunaline kõvakattega tee läbi Haanja ja Ruusmäe külade. Ruusmäe-Kuklase teelõigu viimine kõvakatte alla tagaks kvaliteetse ühenduse Pihkva-Riia maanteega. Probleemiks on ka kõvakattega ühendustee puudumine Rõuge ning Vastseliinaga.

Vallateede inventariseerimise andmetel on valla territooriumil teelõikude kogupikkus 163 km. Vallateede registri andmetel on 162,2 km kohaliku omavalitsuse ning 0,8 km erateid. Kõvakattega teed on 2,9 km ehk ligikaudu 1,8 % .

Tulenevalt reljeefist ja ilmastikuoludest, sh lumerohkusest on teede hooldus Haanja vallas suhteliselt kulukam ja töömahukam.

Kommunikatiivne infrastruktuur

Analoogtelefoni paigaldamise võimalus on AS Elioni andmetel kõigis valla piirkondades. Mobiilside pakkujatena on esindatud kolm operaatorit. Mobiilsidega kaetud ligikaudu 90 % valla territooriumist.

Internetiühendus on võimalik avalikes interneti punktides: Haanja raamatukogus, Ruusmäe raamatukogus ja Luutsniku raamatukogus. Traadita interneti ala on Haanjas puhke- ja suusakeskuse territooriumil. Püsiühenduse võimalus on Haanja ja Ruusmäe külade elanikel. Teiste külade elanikele püsiühenduse võimaluse pakkumist takistab vähesest kasutajate arvust tulenev kõrge investeeringu hind.

Posti side teenust saab Haanja ja Ruusmäe postkontorite ning Luutsniku postipunkti baasil.

Vee- ja kanalisatsioonisüsteem

Haanja küla:

Veevõrgud kogupikkusega ca 1,5 km on halvas seisukorras ja vajavad investeringuid.

Kanalisatsioonivõrgud kogupikkusega ca 2 km on samuti halvas seisukorras.

Olemas nõuetele vastavad puhastusseadmed.

Ruusmäe küla:

Veevõrgud kogupikkusega ca 1,5 km on halvas seisukorras ja vajavad investeringuid.

Kanalisatsioonivõrgud kogupikkusega ca 1,5 km on halvas seisukorras. Reoveepuhasti vastab nõuetele.

Luutsniku küla:

Veevõrgud kogupikkusega ca 0,8 km on halvas seisukorras.

Kanalisatsioonivõrgud kogupikkusega ca 1,0 km on halvas seisukorras. Vee puhastamine toimub looduslikult, biotiikide baasil.

Puurkaevud:

Haanja - rekonstrueeritud 1998a.

Ruusmäe I ja II - halvas seisukorras (vajalik rekonstrueerimine ja rauaeraldusseade)

Luutsniku - halvas seisukorras (vajalik rekonstrueerimine ja rauaeraldusseade)

Kokku on valla territooriumil 10 puurkaevu. Neist veekasutusloaga puurkaeve, kus tarbimine on üle 5 m³ ööpäevas, on 4. Kuna veehorisont paikneb kohati 220 m sügavusel, kasutatakse lisaks salvkaeve.

Vee tarbimine on viimastel aastatel vähenenud, 2003. aastal oli see 28 tuhat m³.

Veeheide 2003. aastal oli 18 tuhat m³.

Ühistransport

Ühendus maakonnakeskusega on hea, avatud ka bussiliin Suur Munamägi – Tallinn.

Probleemne on ühistransport kaugematest küladest vallakeskusesse ning õhtustel aegadel.

Õpilaste vedu on korraldatud erafirmade poolt lepingute alusel, kuid see ei taga alati huviringides osalemise võimalust.

Jäätmemajandus

Ohtlike jäätmete süsteemset kogumist ei toimu.

Klaasijäätmete kogumiseks on konteinerid Haanjas ja Ruusmäel.

Orgaaniliste jäätmete kogumist ei toimu.

Olmejäätmeid ühismajapidamistest ja mõningatest üksikmajapidamistest kogub AS Ragn - Sells. Vald on paigaldanud prügikastid Haanjase ja Ruusmäele ning puhke- ja supluskohtadesse, kust prügi äraveo korraldab lepingu alusel AS Ragn-Sells.

Kaasaja jäätmekäitluse nõuetele vastava süsteemi tagamiseks on vajalikud investeeringud ohtlike jäätmete kogumiseks ning olmeprügi sorteerimise korraldamiseks.

Elamumajandus

Valla omandis olevaid kortereid on Haanja külas 8 ning Ruusmäel 29. Ruusmäe külas on otstarbekas enamiku korterite müük, samas Haanja külas on vajadus lisaks 5-10 munitsipaalkorteri järgi.

Väljastatud ehituslubade arv on aasta-aastalt tasapisi tõusnud.

Kinnisvara hinnad on alates 2001. aastast tõusnud, kallinedes mõne aastaga 2-3 korda. Suur nõudlus on Haanja piirkonna eramute osas. Objektide väärtuseks on enamasti privaatne, looduskaunis asukoht, arvukad väikejärved, samuti Võru lähedus ning head ühendused. Ostjad on nii kohalikud, kui teiste linnade elanikud.

Valla üldplaneeringu koostamise raames on vajalik määratleda uued ja arendatavad elamupiirkonnad.

Ettevõtlus

Haanja vallas on äriregistri andmetel seisuga 06.08. 2004 registreeritud 76 eraõiguslikku juriidilist isikut. Tegutsevaid aktsiaseltsi on kaks: AS H-Central, mille põhitegevusalaks on hakkepuidu tootmine ning Hallimäe AS, põhitegevusalaga arhitektuurne nõustamine ja projekteerimine. Osühinguid on 29, neist 4 likvideerimisel. Registreeritud on ka 44 füüsilisest isikust ettevõtjat.

Valdavalt tegutsetakse primaarsektoris ja turismiteeninduses. Põhitegevusalad on enamasti põllumajanduslik tootmine ja põllumajandussaaduste töötlemine,

metsamajandus ja puidutöötlemine ning turismiteenuste pakkumine.

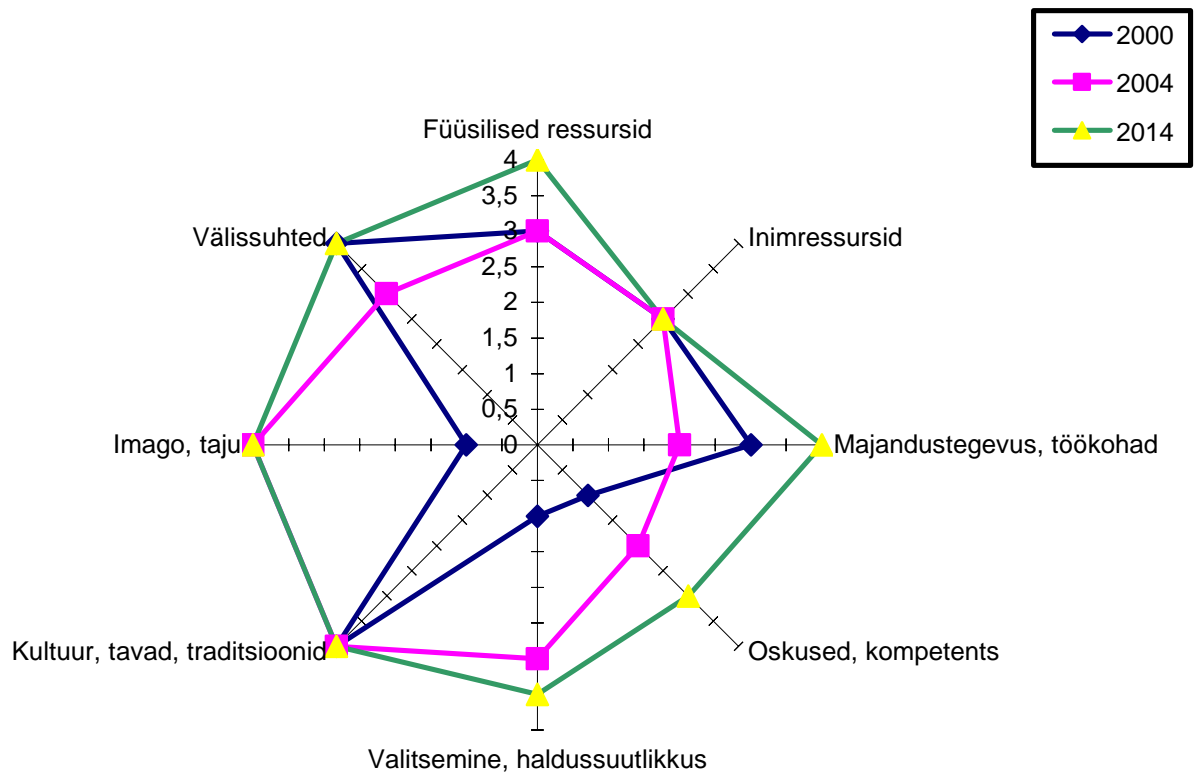
Veel tegeletakse metallkonstruktsioonide tootmise, transpordi, kaubanduse jm aladega.

Mittetulundusühinguid on 12. Nende hulgas nt. Lõuna-Eesti Väikeloomakasvatajate Selts.

Haanja valla arengut mõjutavad üldised suundumused

- Eurointegratsiooni positiivse mõju tulemusel kiireneb majandusareng, lihtsam piiriületus toob rohkem külastajaid Lätist ning üldise huvi ja turvatunde kasvu taustal ka muudest liikmesriikidest
- Eesti majandus globaliseerub ja tertsialiseerub – teeninduse osakaal hõives ja ka SKPs kasvab. Kasvab kaubavahetus ja tarbimine, suureneb nõudlus äriteenuste, ehituse, siseturismi ja muu teeninduse järele
- Põllumajandustootjad saavad EL lisainvesteeringuid: millega tõuseb tootlikkus ja konkurentsivõime. Tööjõuvajadus maamajanduses siiski väheneb.
- Majandus kontsentreerub keskusregioonidesse
- Jätkub regioonide spetsialiseerumine (majandusharude lõikes)
- Teadmistepõhise majanduse areng
  - Kasvab vajadus arendustöö, tootmist korraldavate ja keeruliste masinatega toime tulevate oskustööliste järele, st uus tootmine paikneb valdavalt suuremate keskuste lähedale, kus on piisav tööjõukontsentratsioon ja kus ühtlasi asuvad õppeasutused, mis töötajaid ette valmistavad ja ümber õpetavad.
- Konkurentsi tihenemine
- Töökohtade kahanemine esmasektoris
  - Kasvava tööhõivega harud: puiduklaster, metallitöötlemine, turismisektor
  - Kahaneva hõivega harud: põllumajandus, kalandus, metsandus
- Pendelrände kasv
  - Linnaregioonidest väljapoole jääb keskuslinnaga seotud kaugem tagamaa, kust käiakse linna tööle ja teenust saamas, kuid kus asustus on märksa hõredam: tegeldakse peamiselt puhke- ja põllumajandusega.
  - töörände tagamaad ilmselt laienevad veelgi.
  - Maakonnalinnade ja nende tagamaa seotus suureneb: (teenindus)töökohad koonduvad linna, kuid elukohad ja puhkuse veetmine linnade lähedale. Ka tööstus paikneb ümber maalisse odavamasse ja paremasse keskkonda – moodustuvad linnaregioonid. Eestis on määratletud (Jauhiainen jt.2002) 12 suuremat linna (sh Võru) koos nende lähitagamaaga, kus vähemalt 25% töötajatest käib töö keskus.
- Geograafilise ruumi väärtustumine (territoorium inimese kohta)
  - Linlased soetavad korteri asemel maade ja metsadega vana talumaja ca tunni kaugusel kesklinnast või uue maja linnale lähemal.
  - Tallinlased-tartlased soetavad ka maa- ja suvemaju üle Eesti.

Haanja valla profiil

Valla profiili kaardistamise meetodika põhines omavalitsuse materiaalsete ning mittemateriaalsete väärtuste ehk tugevate ja nõrkade külgede hindamisel.

KOV profiili selgitamiseks hinnati kaheksat komponenti, millest igäüht võib arendada edasi sõltuvalt situatsioonist ja ootustest. Need komponendid on:

- füüsilised ressursid (asukoht, infrastruktuur, maastik jms);
- inimressursid (rahvastiku arv, haridustase, kodanike ja vabatahtlike ühenduste olemasolu jms);
- majandustegevus ja töökohad (äriettevõtted, põllumajandus, metsandus jne);
- oskusteave, oskused ja personaalne kompetents;
- piirkonna kultuur, tavad ja väärtused;
- valitsemise ja demokraatia tase (juhtimine, haldusvõime jne);
- piirkonna imago ning taju (sisemine ja välimine);
- välissuhted.

Arutelude käivitamiseks ning omavalitsuse olude formaalse ülevaate koostamiseks hinnati kõigi kaheksa komponendi tunnuseid kolmel ajahetkel – hetkeseis, tagasivaatav hinnang aastale 2000 ja soovitatav seisund aastal 2014. Graafiliselt esitatuna võimaldab see vaadelda omavalitsuse arengut määratud ajaperioodi jooksul, analüüsida piirkonna iga komponenti (tugevaid ja nõrku külgi) ning suunata ressursse tulevikuprojektidele.

Diagrammi iga komponent on grupitöö ja ühise diskussiooni tulemusena hinnatud punktiskaalas 0 kuni 5: “kasutuskõlbmatu” (0), “väga halb” (1), “halb” (2), “hea” (4) ja “väga hea” (5). Seejärel on saadud tulemused projitseeritud omavalitsuse imago kaheksasuunalisele graafilisele kujutisele.

Visioon 2014

- Haanja vald on valdavalt traditsioonilise hajaasustusega, turvaline, heakorrastatud ja arenenud infrastruktuuriga soositud elupaik.
- Haanjamaal väärtustatakse piirkonna identiteeti, pärandkultuuri, traditsioone, koostööd ja omaalgatust.
- Haanjamaal hoitakse ja hinnatakse looduskeskkonda. Arenev väikeettevõtlus on loodustsäästev ning tugineb piirkonna eripärale ja ressurssidele.
- Haanja on aastaringselt edukalt toimiv turismi- ja puhkemajanduspiirkond ning harrastusspordi keskus.

Üldeesmärk

Haanja vallas on loodud tingimused elanike heaoluks ja arenguks, ettevõtluse edenemiseks ning looduskeskkonna säilimiseks.

Valdkondade eesmärgid

Looduskeskkond

- Jäätmemajandus on korrastatud
- Põllumajanduslikus kasutuses maa ei ole vähenenud kuid põllumajanduslik tegevus ei ületa loodustaluvust
- Metsad on hooldatud
- Väärtuslike maastike kasutus on reguleeritud, vaated on avatud
- Veekogud on puhtad ja liigirikkad, rajatud ja korras on avalikud supluskohad
- Matkarajad ja puhkekohad on korras, võrgustatud ja tähistatud
- Elanikel on kõrge keskkonnateadlikkus

Sotsiaalvaldkond

- Tagatud kvaliteetne hoolekandeteenus
- Avahooldusteenus on tagatud kõigile abivajajatele
- Ruusmäel on välja ehitatud sotsiaalmaja, Haanjas remonditud sotsiaalkorterid
- Vaimse puudega inimestele võimaldatud toetatud elamine
- Sotsiaaltöö teostamiseks olemas transpordivõimalused
- Vald maksab täiendavaid sotsiaaltoetusi
- Haanjas ja Ruusmäel tagatud esmatasandi arstiabi ja esmatasandi uuringute võimalus
- Vallas on aktiivne noorsootöö, toimib preventiivtöö

Haridus, kultuur ja sport

- Haanja vallas on võimalik omandada konkurentsivõimeline põhiharidus, algharidust saab omandada nii Haanjas kui Ruusmäel
- Väikelastel on võimalus käia kodulähedases lapsesõbralikus lasteaias või mängurühmas.
- Ellu on kutsutud nn elulaadi keskus, mis kannab edasi rahvamuusika-, käsitöö- ning keelepärandid
- Välja on arendatud jalgratta(suusaroller)- , suusa- ja matkaradade võrk.
- Korrastatud ja avalikus kasutuses on Rogosi mõisakompleks, Haanja Rahvamaja-Turistide Kodu ja Suure Munamäe vaatetorn.
- Haanja-Ruusmäe põhikoolis jätkub suusaklassi tegevus
- Haanja on baasiks koolispordi, harrastusspordi ja noorte tasemevõistlustele ja rahvusvahelistele võistlustele

Ettevõtlus ja infrastruktuur

- Igal soovijal olemas võimalus elektroonilisele infovahetusele (andmeside võimalus ka hajakülades)
- Rajatud on arendatud infrastruktuuriga väikeelamu piirkond
- Haanja-Holsta, Ruusmäe-Kuklase, Rõuge-Haanja, Haanja-Kündja (kuni Vaskna järveni) teelõigud on mustkatte all
- Tiheasustusaladel heas korras infrastruktuur, tagatud vee- ja kanalisatsioonitrassidega liitumisvõimalus soovijatele
- Tagatud kvaliteetne elektrivarustus
- Haanja on tuntud ja väärtustatud loodus- ja pärandturismi sihtkoht, aktiivse puhkuse tuumala Võrumaal ja Eestis
- Välja on arendatud aktiivse puhkuse ja sportimise võimalused, osaliselt aastaringseks kasutamiseks (suusakeskus, jalgratta-, matka- ja suusarajad, lumesaanirajad, mäesuusatrassid jne.)

- Välja arendatud ühtne visuaalne infosüsteem (viidad, infotahvlid, külade sildid jne.)
- Toimib piirkondlik turismi- ja puhkemajanduse koostöövõrgustik ja ühine kohaturundus (majutus, toitlustus, käsitöö, aktiivne puhkus, harrastused jne.)
- Kohaliku võimu, ettevõtjate ja MTÜ-de koostöö on sihipärane ja järjepidev
- Haanja soosib teadmispõhist ning looduslähedast ja keskkonnasõbralikku ettevõtlust ja arendustööd.

Arengukava täitmine ja täiendamine

Vallavalitsus esitab arengukava täitmise kohta volikogule aruande vähemalt üks kord aastas. Valla kaasfinantseerimisel muude organisatsioonide poolt elluviidavate tegevuste osas on aruandekohuslane vallavalitsuse ees vastutav projektijuht.

Seaduse kohaselt vaadatakse valla arengukava volikogu poolt üle iga aasta 1. oktoobriks, mis võimaldab vajadusel sisse viia täiendusi ja parandusi.

Arengukava täiendamine toimub vastavalt muutunud tingimustele ja olukorrale seaduses ettenähtud korras ning kogukonna aktiivsel kaasosalusel.

Haanja valla tegevuskava 2005-2008

Tegevus	Elluviija	2005 (tuhat krooni)	2006 (tuhat krooni)	2007 (tuhat krooni)	2008 (tuhat krooni)	Finantsid/allikas
HARIDUS, KULTUUR, SPORT, MTÜ-D, NOORSOOTÖÖ						
Koolivõrgu korrastamine <ul style="list-style-type: none"> otsus koolihoonete kasutuse ja klassikomplektide kohta aastani 2014 (2004) koolihoonete ruumikasutuse korraldamine õpilastranspordi korraldamine 	Volikogu Vallavalitsus	30	35	40	40	Valla eelarve (145 000)
Haanja-Ruusmäe Põhikooli söökla ehituse lõpuleviimine	Vallavalitsus	2500				Valla eelarve
Laste mänguväljakute rajamine (Haanjasse, Ruusmäele, vajadusel teistesse küladesse)	Vallavalitsus	150	150			Valla eelarve (60 000)
Haanja-Ruusmäe Põhikooli spordiväljakute kaasajastamine	Vallavalitsus, Haanja-Ruusmäe Põhikool			300	250	Valla eelarve (110 000) fondid
Haanja Rahvamaja põranda ja akende vahetus	Vallavalitsus	500				Valla eelarve(100000) riigieelarve, fondid
Lasteaia ruumide ehitus Haanjasse	Vallavalitsus		3 000			Valla eelarve (700 000) Riigieelarve
Võro keele õppe jätkamine Haanja-Ruusmäe Põhikooli ja lasteaedade baasil (keelepesad)	Vallavalitsus, Haanja-Ruusmäe Põhikool	100	100	100	100	Võro Instituut, Valla eelarve (80 000)
Kõrgharidust omandavate valla ja allasutuste töötajate toetamine	Vallavalitsus	15	20	20	20	Valla eelarve (75 000)
Andekate Haanja valla noorte ja juhendajate toetamine (üld- ja huvihariduse valdkonnas)	Vallavalitsus	20	20	25	25	Valla eelarve (90 000)

Tegevus	Elluviija	2005 (tuhat krooni)	2006 (tuhat krooni)	2007 (tuhat krooni)	2008 (tuhat krooni)	Finantsid/allikas
Rogosi mõisakompleksi parempoolse tiiva (rahvamaja)renoveerimine	Vallavalitsus			5500 8000		Valla eelarve (300 000), mõisakoolide programm (- 700 000), laen, fondid Valla eelarve 1200000
Suure Munamäe torni jalakäijate tee renoveerimine	Vallavalitsus, SA Suure Munamäe Torn	1350				Valla eelarve 200 000
Elulaadi keskuse („Haani Rahvakultuuri Kooli“) loomise toetamine <ul style="list-style-type: none"> • Ettevalmistustööd, äriplaani koostamine • Koolituse käivitamine • Kooli promotsioon ja väliskoostöö 	Initsiatiivgrupp Vallavalitsus	100	200	200	200	Valla eelarve (140 000) Kultuurkapital, valla eelarve, fondid
Valla elanike, s.h noorte huvitegevuse võimaluste arendamine	Vallavalitsus	40	50	60	60	Valla eelarve (210 000)
Noorte klubiliseks tegevuseks ruumide eraldamine Haanjas	Vallavalitsus		150			Valla eelarve (150 000)
Haanja-Ruusmäe Põhikooli külmsaali/määrderuumi ehituse lõpuleviimine	Vallavalitsus	2000				Valla eelarve (300 000) M.4.6.
Traditsioone loovate ja väärtustavate ürituste väljatöötamine ning korraldamine (nt.MUNAFEST)	Rahvamajad	100	100	100		M.4.6.2, valla eelarve (60 000)
Piirkondlike spordi- ja kultuuritraditsioonide jätkamine ja arendamine	Rahvamaja	50	50	50	50	Vallavalitsus (100 000),fondid
Kolmanda sektori ja eraalgatuse toetamine, eelkõige lastele ja noortele suunatud tegevustes	Vallavalitsus	40	40	40	40	Valla eelarve (120 000), erakapital, fondid (nt. stardiabi)
Rogosi mõisakompleksi peahoone ja pargi renoveerimine	Vallavalitsus					Valla eelarve, fondid

Tegevus	Elluviija	2005 (tuhat krooni)	2006 (tuhat krooni)	2007 (tuhat krooni)	2008 (tuhat krooni)	Finantsid/allikas
Luutsniku Palo Tarõ Seltsimaja renoveerimine (seltsi- ja raamatukoguruumid)	Vallavalitsus, MTÜ		50	800		Valla eelarve (250 tuh.) Fondid (600 tuh)
<i>Haanja-Ruusmäe Põhikooli Haanja koolimaja küttesüsteemi ja katlamaja rekonstrueerimine</i>	Vallavalitsus			300	500	Valla eelarve (60 +100 tuh.)
<i>Ruusmäe Rogosi mõisa muuseumi väljaehitamine</i>	Vallavalitsus				2000	Valla eelarve (400 tuh)
<i>Rogosi mõisa katlamaja ümberehitus</i>	Vallavalitsus			700		Valla eelarve (150tuh)
<i>Haanja rahvamaja renoveerimine</i>	Vallavalitsus			900	600	Valla eelarve (300 tuh)
JUHTIMINE						
Väliskoostöö ja KOV koostöö arendamine, sh koostöö arendamine naabervaldadega	Vallavalitsus	15	20	20	20	Valla eelarve
Valla „aasta inimese“ tunnustamine	Vallavalitsus	10	10	15	15	Valla eelarve
Volikogu, vallavalitsuse ja sidusstruktuuride info edastamine sihtgruppidele (Infopäevade läbiviimine valla erinevates piirkondades, valla leht, kodulehekülg)						
Uue üldplaneeringu koostamine			200			Valla eelarve
ETTEVÕTLUS JA INFRASTRUKTUUR						
Elektrivõrgu jaotussüsteemide rekonstrueerimine kvaliteetse elektrivarustuse tagamiseks tarbijatele	Vallavalitsus Eesti Energia					Eesti Energia, kinnistu omanik, fondid
Ruusmäe-Kuklase teelõigu mustkatte alla viimine (4 km)	Maanteeamet			8000		Riigieelarve
Haanja-Rebase-Rõuge teelõigu mustkatte alla viimine (9 km)	Maanteeamet				18000	

Tegevus	Elluviija	2005 (tuhat krooni)	2006 (tuhat krooni)	2007 (tuhat krooni)	2008 (tuhat krooni)	Finantsid/allikas
Haanja-Kurgjärve-Rõuge teelõigu mustkatte alla viimine (9 km)	Maanteeamet		18000			Riigieelarve
Haanja-Holsta teelõigu mustkatte alla viimine (2 Km)	Maanteeamet				4000	Riigieelarve
Haanja – Kündja (Vaskna järveni) teelõigu maantee mustkatte alla viimine (2 km)	Maanteeamet				~~4000~~ 17000	Riigieelarve
IT kommunikatsiooni võimaluste väljaarendamine (Plaani, Murati, Haanja külates) ja kvaliteedi parandamine	Vallavalitsus erasektor	320	160			erasektor, kasutajad
Rõuge-Vastseliina maantee Haanja risttee ja Uue-Saaluse vahelise lõigu (5km) mustkatte alla viimine	Maanteeamet				6000	Riigieelarve
Haanja küla kergliiklustee ehitus (500m)	Maanteeamet			1000		Riigieelarve
Vee- ja kanalisatsiooni infrastruktuuri väljaarendamine Haanjas ja Ruusmäel, puurkaevude rajamine külates	Vallavalitsus, omanikud			3500	3500	Valla eelarve (1 500 000) Fondid, omanikud
Projekt "Haanja turismitee"	Vallavalitsus, omanikud		320			Valla eelarve (80 tuh.), fondid, omanikud
Rauaeraldusseadmete paigaldamine Ruusmäele			300			KIK, vallaeelarve (30 000)
Olemasolevate vee- ja kanalisatsioonitrasside osaline renoveerimine Haanjas ja Ruusmäel					1500	Vallaeelarve (300 000)
Haanja suusaradade arendamine, maratoniradade kohaldamine krossiratta radadeks	Vallavalitsus, MTÜ Haanja Suusaklubi	200	700	300	300	Valla eelarve (300 000), RAK M4.6.2. fondid

Tegevus	Elluviija	2005 (tuhat krooni)	2006 (tuhat krooni)	2007 (tuhat krooni)	2008 (tuhat krooni)	Finantsid/allikas
Suusa, matka-, kelgu-, saani- ja jalgratta/rolleriradade ning puhkekohtade võrgu arendamine <ul style="list-style-type: none"> • Haanja-Rõuge, Haanja-Võru jalgrattatee rajamine • Turismiobjektide ja turismiettevõtete ühendamine radade võrgustikku • Haanjat-Rõuget ühendavate lumesaani radade kaardistamine ja hooldus • Puhkekohtade rajamine ja hooldus 	Vallavalitsus, Looduspark, Maanteeamet Erasektor, Vallavalitsus, Looduspark Vallavalitsus, Looduspark, RMK	950 25 70 60	2000 25 20 70	10 000 25 20 50	10 000 25 20 50	Maanteeamet RAK M4.6.2, Valla eelarve , fondid Haanja Suusaklubi, maaomanikud, vallavalitsus
Energia ja soojamajanduse arengukava koostamine, energiaauditite läbiviimne munitsipaalhoonetes	Vallavalitsus	50				Valla eelarve (10 000) Energiasäästu programm
Visuaalse infosüsteemi arendamine (külade nimesildid, infoviidad, infotahvlid, radade märgistamine, s.h marsruudid Haanja-Vällamäe-Kütiorg, Haanja – Piusa, Haanja – Viitina)	Vallavalitsus, MTÜ-d, omanikud, RMK, Rõuge vallavalitsus, Võru vallavalitsus, Vastseliina vallavalitsus, Haanja Looduspark, RMK	250	200	50	50	Valla eelarve (60 000), RMK, RAK M4.6.2, fondid, Haanja Looduspark
Kohamarketing valla atraktiivsuse tõstmiseks soovitatavate ettevõtete asukohana ja turistide ligiõmbamiseks	Vallavalitsus, Haanja Looduspark, erasektor	150	150	150	150	Valla eelarve (150 000), fondid
Väikeelamu piirkonna detailplaneeringu koostamine ja infrastruktuuri väljaarendamine (Üvarjärve piirkonnas)	Vallavalitsus		100	1500	1500	Valla eelarve (100 000), fondid
Mäesuusatrasside rajamine (nt. Häälimäe nõlvale)	Vallavalitsus Erasektor		4000	3000		Vallaeelarve (20 000), erasektor, RAK, fondid
Tehislume süsteemi väljaehitamine ja haldamine	Vallavalitsus, erasektor		2500			Vallaeelarve (200 000)
Suusaradade hooldustehnika soetus (mootorsaan, rajatraktor)	Vallavalitsus, erasektor	150			1400	310 000
Haanja ja Ruusmäe jt. külade haljastuse korrastamine ja	Vallavalitsus	20	20	20	20	Valla eelarve (20 000),

Tegevus	Elluviija	2005 (tuhat krooni)	2006 (tuhat krooni)	2007 (tuhat krooni)	2008 (tuhat krooni)	Finantsid/allikas
heakorra arendamine						fondid
Alternatiivenergia kasutuselevõtu toetamine	Vallavalitsus	10	10	20	20	Kinnistu omanikud, fondid
Alternatiivse maaettevõtluse, sh maaturismi, kala- ja vähikasvatuse ning (mahe)põllumajandusliku toomise ja töötlemise toetamine (info rahastamisvõimalustest, koolitus)	Vallavalitsus, Haanja Taluselts	10	10	10	10	Valla eelarve (40 000)
Väikeettevõtluse arengu toetamine (ettevõtlustoetuse rakendamine)	Vallavalitsus	50	50	70	70	Valla eelarve (260 000)
Ettevõtjate, s.h. põllumajandustootjate tunnustamine	Vallavalitsus	20	20	20	20	Valla eelarve (80 000)
SOTSIAALSFÄÄR						
Uimasti- ja AIDS- i ennetustöö tõhustamine, kaasates haridustöötajaid ja ametkondi	Sotsiaaltöötaja, kool, ametkonnad, MTÜ-d	50	50	50	50	Valla eelarve (40 000), Fondid, riigieelarve (160 000)
Täiendavate sotsiaaltoetuste maksmine valitud sihtgruppidele (lasterikkad pered, õpilased, üksikvanurid, puuetega inimestele, eriolukorrad)	Vallavalitsus	100	120	130	140	Valla eelarve, riigieelarve
Transpordi korraldamine sotsiaaltöö teostamiseks	vallavalitsus	60	60	60	60	Valla eelarve (240 000)
Töötute ja puuetega inimeste ümberõppe võimaluste loomine ja tööturule naasmise toetamine	sotsiaaltöötaja	100	100	100	100	Valla eelarve, fondid
Koostöö tihendamine ametkondadega sotsiaaltöö tõhustamiseks	sotsiaaltöötaja	5	5	5	5	Valla eelarve (20 000)
Nõustamisteenus töhust., s.h sotsiaaltöötajate täiendõpe	sotsiaaltöötaja	50	50	50	50	Valla eelarve (40 000), fond
Avaholdustöö korraldamiseks vajadusel teenuse ostmine erasektorilt või täiendava töötaja töölevõtmine	vallavalitsus	20	30	40	50	Valla eelarve (140 000)

Tegevus	Elluviija	2005 (tuhat krooni)	2006 (tuhat krooni)	2007 (tuhat krooni)	2008 (tuhat krooni)	Finantsid/allikas
Sotsiaalkorterite remont Haanjas (pesuruum, ahjud, sanitaarremont)	Vallavalitsus			200		Valla eelarve (50 000), fondid
Korterimaja ümberehitamine sotsiaalmajaks Ruusmäel	Vallavalitsus				500	Valla eelarve (100 000), fondid
Noorsootöö arengukava koostamine	Vallavalitsus	10				Valla eelarve (10 000)
<i>Ruusmäe sotsiaalmaja katlamaja ümberehitus</i>	<i>Vallavalitsus</i>				400	<i>Valla eelarve(100 tuh)</i>
LOODUSKESKKOND						
Väärtuslike maastike hooldus, vaadete avamine	Vallavalitsus, Haanja Looduspark, maaomanikud	100	100	100	100	Valla eelarve (100 000) Looduspark, riigieelarve, fondid
Järvede ja kallasradade korrastamine, puhastamine (Kavadi, Vaskna, Palo-Jüri, Ruusmäe)	Vallavalitsus, Haanja Looduspark, maaomanikud, MTÜ-d	100	100	100	100	Valla eelarve (100 000) Looduspark, RAK, fondid
Haanja valla jäätmekava koostamine	Vallavalitsus	40				Valla eelarve
Ohtlike jäätmete kogumiskoha rajamine Haanjasse ja Ruusmäele	Vallavalitsus		100	100		Valla eelarve (25 000), KIK, fondid
Ohtlike jäätmete kogumiseks transpordi korraldamine 1 kord aastas	Vallavalitsus	20	20	20	20	Valla eelarve (80 000)
Sorteeritud olmeprügi kogumiskeskuste rajamine Haanjas ja Ruusmäel	Vallavalitsus		200	200		Valla eelarve (100 000), RAK, fondid
Jäätmete käitlemise ja keskkonnahoiu alase teavitustöö läbiviimine, tarbajateadlikkuse suurendamine (infopäevad, õppepäevad, voldik, teavitustöö vallalehes jms.)	Vallavalitsus, Looduspark, Haanja-Ruusmäe Põhikool	50	50	50	50	Valla eelarve (25 000), Haanja Looduspark, RAK, KIK, fondid

Tegevus	Elluviija	2005 (tuhat krooni)	2006 (tuhat krooni)	2007 (tuhat krooni)	2008 (tuhat krooni)	Finantsid/allikas
Heitveepuhastite, s.h. keskkonnasõbralike märgalapuhastite rajamine eramajapidamistele	Omanikud, vallavalitsus	500	500	500	500	Erakapital, fondid

Kasutatud allikad

1. Annus, T., Jauhiainen, J., Jõgi, K., Kliimask, J., jt "Kutseõppeasutuste võrgu korraldamine lähtuvalt regionaalsest spetsialiseerumisest"
2. Kalk, A. „Haanja valla sotsiaalmajanduslik areng“, bakalaureusetöö 2003
3. Raagmaa, A. „Majanduskeskkonna globaalsed muutused, Eesti regionaalne areng ja väikeettevõtlus selle kujundajana“, 1996
4. Roose, A., Vellak, A., jt „Looduslike ja sotsiaalmajanduslike tegurite hinnang puhke- ja turismimajanduse arendamisele Haanja kõrgustiku keskosas“, 2000
5. T. Tammaru, 2001 „Eesti linnade mõjualad ja pendelränne“.
6. Terk, E., Raagmaa, G. Ettevõtluse võimalused maakondades, 2004
7. Tilman Bieber(GOPA-Consultants) Feasibility Study „Haanja Recreation & Sports center with cross country ski track and a start and finish area“ 2002
8. Uuet, L. Eesti haldusjaotus 20. sajandil, 2002
9. Võrumaa 2000...2001, 2002
10. Võru maakond arvudes, 2002
11. Võrumaa 2002...2003, 2004
12. Võrumaa Arenduskeskus, Haanja valla arengukava, 1995

Lisa 1. Arengukava koostamise seminaril osalejate nimekirjad

Lisa 2. Ajaloolis-kultuurilise väärtusega ning kaitstavad looduslikud objektid Haanja vallas

Sh kultuurimälestised

Jrk nr	Reg nr	Mälestise nimi	Address
1	5701	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	Haanja küla
2	5702	Vabadussõjas hukkunute ühishaud	Raagi küla
3	5703	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	Ruusmäe küla, Ruusmäe tammik
4	5704	Rogosi-Pütsepa kalmistu	Pütsepa küla
5	5705	Plaani kalmistu	Plaani küla
6	7337	Koduorel, 19. saj. (puit)	Jaanimäe EELK palvela
7	7338	Laud, 19.saj. (puit)	Jaanimäe EELK palvela
8	7339	Krutsifiks, 20.saj. (puit, metall)	Ruusmäe EELK palvela
9	7340	Karikas, 19/20.saj. (messing, hõbetatud)	Ruusmäe EELK palvela
10	7341	Leivik, 1950.aastad (hõbe)	Ruusmäe EELK palvela
11	7342	Krutsifiks, 20.saj. (puit, metall)	Ruusmäe EELK palvela
12	13380	Kääbas	Hulaku küla
13	13381	Kääbas	Hulaku küla
14	13382	Kääbas	Hulaku küla
15	13383	Kääbas	Hulaku küla
16	13384	Kääbas	Hulaku küla
17	13385	Kääbas	Hulaku küla
18	13386	Kääbas	Hulaku küla
19	13387	Kääbas	Hulaku küla
20	13388	Kääbas	Hulaku küla
21	13389	Kalmistu	Luutsniku küla
22	13390	Kalmistu "Poola kalmed"	Luutsniku küla
23	13391	Asulakoht	Plaani küla
24	13392	Asulakoht	Plaani küla
25	13393	Kalmistu	Plaani küla
26	13394	Kalmistu	Plaani küla
27	13395	Kääbas	Plaani küla
28	13396	Ohvriallikas	Plaani küla
29	13397	Kalmistu "Lastekalmetumägi"	Soodi küla
30	13398	Kalmistu	Trolla küla
31	13399	Kalmistu "Häälimägi"	Uue-Saaluse küla
32	14078	Plaani õigeusu kirik, 1874	Plaani küla
33	14079	Rogosi mõisa peahoone tiibhoonetega, 17-19 saj.	Ruusmäe küla
34	14080	Rogosi mõisa park	Ruusmäe küla
35	27134	Vabadussõja Munamäe lahingu mälestussammas	Haanja küla

sh kaitstavad looduse üksikobjektid Haanja vallas

- Klaasi tamm, Tuuka Klaasi talu juures
- Mustahamba tamm, Mustahamba küla
- Sinisilla tamm, Uue-Saaluse, Sinisilla talu
- Ruusmäe tamm, Ruusmäe järve põhjakaldal
- Kunderi kivi, Suure Munamäe lõunanõlval

Muud vaatamisväärsused

- Haanja Looduspark
- Suur Munamägi, Baltimaade kõrgeim tipp (318,1 m merepinnast) ja renoveerimisel 1939. a valminud 29 m kõrgune vaatetorn
- Mõisamuuseum Rogosi kastelmõisas
- Vällamägi (302,9 m merepinnast), kahetipuline ja unikaalse ürgse metsakooslusega, Vällamäe matkarada
- Väike-Palkna maastikukaitseala Luutsniku lähedal
- Kavadi järv, park ja Häälimägi Uue-Saaluses
- Jaanimäe savikirik, 1939.a.
- Haanja rahvamaja (Turistide kodu)

Lisa 3. Haanja valla sotsiaalsfääri statistika

Andmed seisuga 01.01.2004

* elanikke	1290
* lapsi vanuses 0 – 6. a.	68
* lapsi vanuses 7 – 18.a.	210
* tööelisi	695
* pensionäre	317
* puudega inimesi	196
* puudega lapsi	10
* töötuid	23
* 3- ja enama lapsega peresid	32
* alla toimetuleku piiri elavad lastega pered	18
* alla toimetuleku piiri elavad pered	101
* määratud hooldaja puudega inimestele	133
* perekonnas hooldamisel	1 laps
* eestkostel	3 last ja 2 vaimupuudega täiskasvanut

Haanja vallas makstavad toetused (2004)

- sünnitoetus (3000.-)
- matusetootus (1000.-)
- küttepuudetoetus omasteta vanuritele ja üksi lapsi kasvatavale vanamale
- ravimite ja prillide ostmiseks
- raske majandusliku olukorra tõttu lastele riiete ja jalanõude ostmiseks
- õnnetusjuhtumite korral ühekordne toetus
- jõulupakid kõikidele koolieelikutele ja valla põhikooli õpilastele
- jõulutoetus üle 80 aastastele ja sügava puudega inimestele
- valla põhikooli õpilased saavad kõik tasuta lõunatoidu
- koolitoidu toetust makstakse vajadusel ka keskkoolide ja ametikoolide õpilastele
- puuetega inimestele transpordi kasutamiseks.

Lisa 4. Haanja valla eelarve jaotumine 2000 – 2004

Valdkond		2001		2002		2003		2004	
		Tuh. krooni	%	Tuh. krooni	%	Tuh. krooni	%	Tuh. krooni	%
Üldharidus, lasteaiad	püsikulud	4471,4	45,2	4791,3	38,7	5126,2	32,2	5439,8	41,8
	investeeringud	980,3	9,9	721,1	8,5	120	0,8	23	0,2
Huviharidus	püsikulud	184	1,9	87,5	0,7	23	0,1	92,8	0,7
	investeeringud	-	-	-	-	-	-	-	-
Kultuur, Sport	püsikulud	807,3	8,2	1009,8	8,2	1175,4	7,4	3109,3	23,9
	investeeringud	96,6	1	1197,5	9,7	9279,6	58,3	-	-
Sotsiaal-hoolekanne	püsikulud	1261,8	12,8	1227,7	9,9	1285	8,1	1369,1	10,5
Tervishoid									

Vallamajandus(v.a. munitsipaalettevõtted	püsikulud	602,1	6,1	620,4	5	885,6	5,6	1043	8
	investeeringud	-	-	1228,2	9,9	839,8	5,3	-	-
Munitsipaalettevõtted (Turism, puhkemaj. Viidad,märgid teel)	püsikulud	10,2	0,1	17,8	0,1	25,4	0,2	30,5	0,2
	investeeringud	-	-	12,4	0,1	-	-	-	-
Üldvalitsemine		1139,2	11,5	1198,1	9,7	1479,6	9,3	1336,4	10,3
Laenud		326,8	3,2	258,6	2,1	334,7	2,1	561,7	4,3
Muud kulud (Riigi ja korrakaitse)		12,7	0,1	16,4	0,1	15,1	0,1	9,7	0,1
KOKKU		9892,2	100	12386,8	100	20589,4	129,5	-	100
EELARVE		6894,4		8471,4		9234,1		13015,3	
<u>Projektipõhised välisvahendid investeeringuteks</u>		<u>950,0</u>	<u>-</u>	<u>1304,4</u>	<u>-</u>	<u>10338,8</u>	<u>-</u>	<u>.....</u>	

Lisa 5. SWOT analüüs

TUGEVUSED	NÕRKUSED
Looduskeskkond (lumeperiood, kaitsealad, variatiivne maastik)	Alkoholism
Vaatamisväärsused, rajatised (suusarajad)	Vananev, vähenev elanikkond
Sots. infra (koolid, raamatukogud, rahvamajad)	Oskustöölise puudus
Kultuur (käsitöö, keel, pärandmaastik, elulaad)	Tööpuudus
Aktiivne seltsitegevus	Madal elatustase
Hea asukoht, ligipääs (Võru, Pihkva-Riia mnt.)	Passiivsus, koostöö vähesus
Väike vald (kompaktne)	Ääremaa staatus, kaugus keskustest
Kompetents turismimajanduses, arenev koostöö	Interneti, bussiühenduste ebapiisavus
Suhteliselt palju internetiühendusi keskasulates, sh Wifi ala	Haanja keskus (Rusmäe piirkonna arvates)
	Elamispinna puudus
	Halb heakord
	Selge imago puudumine
	Looduspark ja Natura kui piirang
	Ebapopulaarsus elukohana (väljaränne)
VÕIMALUSED	OHUD
Fondide kaasrahastuse kasutamine	Asustuspildi muutus (uued kortermajadega tiheasustusalad)
(Alternatiivse) maaettevõtluse toetamine riiklikult	Koolide sulgemine
Toimiv regionaalpoliitika	Põllumajanduse hääbumine, võsastumine
Puhta looduskeskkonna ja kultuuripärandi väärtustamine	Ääremaastumine
Tõusvad (loodus, aktiivse, kultuuri)turismi trendid	Massiturism
Valdade ühinemine	Haldusreformi tulemusel keskuse kadumine
Elanike arvu kasv sisserände arvel	Ebatõhus sotsiaalabi süsteem
Riia-Pihkva maanteelt turismitee kujunemine läbi Haanja	Suvitajate vähene integreerumine valla ellu, tarbijamentaliteet
n.ö. piiri kadumine Eesti ja Läti vahel	Sotsiaalsed muutused (sõltlaste arvukus jne)
	Looduskaitseliste piirangute karmistumine

SWOT maatriks

1. Kuidas sisemiste tugevust abil väliseid võimalusi ära kasutada ?

- Looduskeskkonna atraktiivsuse ja külastajasõbralikkuse tõstmine, reguleeritud eksponeerimine
  - eelarveväliste vahendite taotlemine.
  - viidad, tähistatud matkarajad, puhkekohad, ekspositsioonid
- Rajatiste ja atraktsioonide täiendamine Haanjas ja teistes valla piirkondades
- Puhkemajanduse ja traditsiooniliste tegevuste sidumine väärtusahelateks (nt. mahetoodang (marjad) kasetohust/puidust karpides turistidele müügiks)
- Pärandturismi toodete väljaarendamine Haanjamaal
- Turismiturundus Lätis (lähedane, kasvav turg), infoviitade ja skeemide paigaldamine Pihkva-Riia maanteele
- Haanja kui meeldiva elukeskkonna teadvustamine ja tutvustamine potentsiaalsetele uusasukatele, kohaturundus
- Ettevõtjate koostöö arendamine, samuti vallavalitsuse, MTÜ-de ja ettevõtjate koostöö ja infovahetus
- Alustavate ettevõtjate toetamine (info toetusvõimalustest, piirangutest, hõlbus asjaajamine, stardiabi)
- Piirkonna ühisturundus maakondlikul ja Lõuna-Eesti regiooni tasandil

2. Kuidas väliseid võimalusi ära kasutada sisemiste nõrkuste ületamiseks?

- kasvavate turismitrendide ära kasutamine; täiendavate turismiteenuste ja looduse eksponeerimise kaudu vallaelanikele täiendava tööhõive ja sissetulekute tekkeks
- vabade eluasemete ja elamumaa andmebaasi tekitamine ja info edastamine sihtgruppidele
- regionaalpoliitiliste vahendite ja täiendavate rahastusallikate taotlemine internetiühenduste ning muu tehnilise infrastruktuuri parandamiseks

3. Kuidas sisemiste tugevuste abil väliseid ohtusid vältida?

- Kogukonnasisese, valla eri piirkondi kaasava koostöö arendamine
- Valla üldplaneeringu aktualiseerimine
- Loodus- ja kultuuripärandi rakendamine ettevõtluse arendamiseks
- Projektipõhiste vahendite hankimine tehnilise ja sotsiaalse infrastruktuuri arendamiseks

4. Kuidas vähendada sisemisi nõrkusi ja vältida väliseid ohte?

- Noorsootöö tõhustamine, noorteorganisatsioonide toetamine
- Noorte ja täiskasvanute vaba aja ja huvitegevuse võimaluste mitmekesistamine
- Kohamarketingi tõhustamine

Lisa 6

Seisukohad haldusterritoriaalse reformi küsimuses

Haldusterritoriaalsete muudatuste võimalikkus on viimastel aastatel taas mitmeid kordi tõstatunud küsimus. Aastal 2001 Võru maavanema esitatud ettepanekus nähti ette ühe omavalitsuse moodustamine Haanja ja Rõuge valdade baasil. Haanja valla poolne ettepanek sisaldas täiendavalt Võru valla lõunapoolse osa (Puiga piirkonna) liitmist. Põhjalikke ühinemiskõnelusi ja arutelusid valdades ei toimunud. Kuigi kohapeal põhimõttelist vastuseisu ei olnud, ühinemist poliitilise konsensuse puudumise tõttu valitsuse tasandil siiski ei toimunud. Samuti puudus ühinemiseks praktiline vajadus. Viimastel aastatel on toimunud tihe koostöö Rõuge vallaga. Muuhulgas on teostatud rahvusvahelisi koostööprojekte.

Valla arengukava koostamise seminaridel kerkis esile ka ettepanek ühinemiseks Misso vallaga, kuna Rõuge vallaga liitumine tooks arvatavalt kaasa vallakeskuse kadumise Haanjast ning Haanja identiteedi hägustumise. Samasugust ohtu nähakse Vastseliina vallaga liitumisel.

2004. aasta augustis kooskõlastusringile saadetud Regionaalministri ettepaneku kohaselt on kavas kehtestada haldusterritoriaalsete piiride muutmiseks moodustavad ühinemispirkonnad. Ühe ühinemispirkonna moodustava ettepaneku kohaselt Haanja vald, Rõuge vald, Varstu vald ja Mõniste vald. Ühinemispirkonna all mõeldakse mitmest omavalitsusüksusest koosnevat rühma, mille raames peaksid soovituslikult toimuma ühinemised. Haanja Vallavalitsus ei toeta nimetatud üksusi hõlmava suurvalla moodustamist.

Haldusterritoriaalsete muudatuste vajaduste ja optimaalsete lahenduste väljaselgitamiseks ning võimaliku ühinemisprotsessi käivitamiseks on vajalikud eelnevad analüüsid, arutelud ning rahvaküsitlus. Eeldatavalt 2005. a kohalike omavalitsuste valimiste käigus Haanja vallas haldusterritoriaalseid muutusi aset ei leia.

Ühinemise võimaliku positiivse mõjuna võib esile tuua järgmisi asjaolusid:

- Rõuge ja Haanja moodustavad ühtse turismpiirkonna, ühinemine soodustaks koostööd ja turundust
- Piirkonna ühtseks tervikuks ühendamise võimaldaks koondada piirkonna vaimset potentsiaali.
- KOV töötajatel tekib võimalus spetsialiseerumiseks ja seeläbi professionaalsuse ja haldussuutlikkuse kasvuks
- Tõuseb KOV suutlikkus investeringute ja arendustegevuse kaasfinantseerimiseks ning välisvahendite kaasamiseks

Ühinemise võimaliku negatiivse mõjuna võib esile tuua järgmisi asjaolusid:

- Võimalik vallakeskuse kadumine Haanjast, ääremaade probleemide ja vajaduste varjujäämine võrreldes keskusega
- Haanja piirkonna identiteedi, inimeste kohatunnetuse nõrgenemine
- Riiklik ühinemistoetus ei kata ühinemiskulusid
- Ühinemine toob kaasa inimeste vahelisi pingeid ja pärsib haldusaparaadi efektiivsust
- Seni iseseisvate KOV-de sümbolika kaob, väheneb kohtade tuntus

Lisa 7 Mõisted

Valla arengukava - dokument, mis sisaldab antud omavalitsusüksuse majandusliku ja sotsiaalse olukorra ning keskkonnaseisundi analüüsi, pikemaajalise tegevuse kavandamise ning edasise arengu suundi ja eelistusi.

Visioon – organisatsiooni nägemus sellest, milline maailm peaks olema, soovitud tulevikupilt määratud ajaperioodiks

Strateegia - pikaajaliste eesmärkide ja nende saavutamiseks vajalike tegevuste ja põhimõtete kogum. Strateegia võimaldab organisatsioonil kasutada oma ressursse efektiivselt.

SWOT - analüüsib organisatsiooni tugevusi ja nõrkusi ning väliskeskkonnast tingitud võimalusi ja ohte. See on ka hinnang strateegia valikutele võimaldades kontrollida, kas organisatsioon on piisavalt tugev võetud plaane täitma, kuidas vähendada või kontrolli all hoida oma nõrkusi, kuidas kasutada ära keskkonnaeeliseid ja võimalusi, millisel moel ennetada ohte.

Üldeesmärk – visioonist lähtuv olukord, milleni soovitakse seatud ajaks jõuda

Tegevuskava – konkreetsete ülesannete, vajalike ressursside loend koos vastutajate äranäitamisega, mida on vaja eesmärkide saavutamiseks täita.

Sotsiaalhoolekanne - isikule ja perekonnale toimetulekuraskuste ennetamiseks, kõrvaldamiseks või kergendamiseks abi osutamine sotsiaalteenuste ja –toetuste kaudu ning erivajadustega isikute sotsiaalsele turvalisusele, arengule ja ühiskonnas kohanemisele kaasaaitamine.

Esma- ehk primaarsektor - põllumajandus, jahindus, metsamajandus ja kalandus

Sekundaarsektor - mäetööstus, töötlev tööstus, energeetika, gaasi- ja veevarustus, ehitus

Tertsiaalsektor - kaubandus, teenindus

Veeheide - inimese poolt mitmeks otstarbeks kasutusel olnud ja loodusesse puhastatud või puhastamata kujul tagasi juhitud vesi.

Pendelränne – regulaarne liikumine elukoha ja töökoha vahel, kusjuures lähte- ja sihtkoht on erinevates asulates

Lisa 8 Haanja valla külade piirjooned

